

U 28/2024 rd

Statsrådets skrivelse till riksdagen om ett utkast till återtagandeavtal mellan Europeiska unionen och Förbundsrepubliken Nigeria (*återtagandeavtal med Nigeria*)

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen en promemoria om utkastet till återtagandeavtal mellan Europeiska unionen och Förbundsrepubliken Nigeria.

Helsingfors den 6 juni 2024

Inrikesminister Mari Rantanen

Lagstiftningsråd Jutta Gras

FÖRSLAG TILL ÅTERTAGANDEAVTAL MELLAN EUROPEISKA UNIONEN OCH FÖRBUNDSREPUBLICEN NIGERIA**1 Bakgrund**

I september 2016 beslutade Europeiska unionens råd att inleda förhandlingar om ett återtagandeavtal med Nigeria, och förhandlingarna inleddes i oktober 2016 under kommissionens ledning. Den senaste förhandlingsomgången hölls i maj 2023 och den tekniska diskussionen i oktober 2023. Förhandlingarna är nu inne på slutrakan, och kommissionen strävar efter att slutföra förhandlingarna så fort som möjligt. Eftersom förhandlingarna fortfarande pågår har avtalsutkastet ännu inte offentliggjorts.

Riksdagen har tidigare informerats om ärendet genom ett E-brev (E 53/2016 rd).

Med stöd av fördraget om Europeiska unionen får EU ingå avtal med tredjeländer om att de tredjelandsmedborgare som inte uppfyller eller inte längre uppfyller villkoren för inresa, närvaro eller vistelse på en medlemsstats territorium ska återtas i sina ursprungsländer eller de länder som de kommer från. Syftet är att garantera frihet, säkerhet och rättvisa för EU-medborgarna. Avtalen avser särskilt att skapa en enhetlig invandringspolitik för EU och bekämpa olaglig invandring.

EU har återtagandeavtal med följande stater och regioner: Albanien, Armenien, Azerbajdzjan, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Hongkong, Kap Verde, Macao, Moldavien, Montenegro, Pakistan, Nordmakedonien, Serbien, Sri Lanka, Turkiet, Ukraina, Belarus och Ryssland.

Personer som inte har eller inte längre har rätt att vistas på EU:s territorium ska avlägsna sig i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/115/EG om gemensamma normer och förfaranden för återvändande av tredjelandsmedborgare som vistas olagligt i medlemsstaterna. Återvändandet ska i första hand vara frivilligt och ske inom ramen för den tidsfrist som har beviljats för detta. Under de förutsättningar som anges i direktivet ska personerna vid behov kunna avlägsnas genom myndighetsåtgärder med hjälp av tvångsmedel.

EU:s återtagandeavtal gäller vanligen den aktuella avtalsslutande statens medborgare och personer som har av sagt sig sitt medborgarskap och som inte beviljats medborgarskap i medlemslandet eller någon annan stat och inte heller uppehållstillstånd i den aktuella medlemsstaten eller någon annan stat.

2 Förslagets syfte

Syftet med återtagandeavtalet är att effektivisera återresor och återsändande, att bekämpa olaglig invandring och att minska olaglig vistelse i ett land.

3 Förslagets huvudsakliga innehåll

Utkastet till avtal med Nigeria följer till stor del motsvarande redan existerande avtal (närmare information https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/irregular-migration-and-return/humane-and-effective-return-and-readmission-policy_en).

Återtagandeavtalet gäller personer som inte (längre) uppfyller villkoren för inresa, närvaro eller vistelse på EU:s territorium. Avtalet gäller inte de grunder som tillämpas vid beslut om återvändande. Beslut om återvändande fattas utifrån den nationella lagstiftningen med iakttagande av de internationella skyldigheter som binder staterna, inklusive principen om förbud mot återsändande (*non-refoulement*). Återtagandeavtalet gäller endast det tekniska förfarande som tillämpas vid återvändande när en persons vistelse har konstaterats vara olaglig.

Kommissionen har ställt ett flertal villkor för avtalsförhandlingarna. Personerna ska återsändas utan dröjsmål efter att deras medborgarskap utretts på ett tillförlitligt sätt. Återtagandeavtalet ska inkludera tydliga och entydiga skyldigheter och förfaranden. Avtalet kommer att fastställa tidsfrister för att framställa begäran om återtagande och för att svara på sådana begäranden.

Avtalet med Nigeria är ett avtal om återresor och återtagande, som även omfattar prioritering av frivilliga återresor, främjande av stöd för återintegrering samt bekämpning av människohandel och människosmuggling. Avtalet ingås för viss tid och kan förnyas i samförstånd. Avtalsparterna har möjlighet att avbryta eller avsluta återtagandena. Det har fastställts tidsfrister för beviljandet av resehandlingar och för handlingarnas giltighetstid. Avtalet ska tillämpas på personer som återtas med respekt för de mänskliga rättigheterna och beaktande av andra tillämpliga internationella skyldigheter. När det gäller dataskyddet är avtalet förenligt med EU:s allmänna dataskyddsdirektiv (GDPR). Avtalet anger att båda parter vid behov kan sammankalla en övervakningskommitté som följer tillämpningen av avtalet och som kan komma med förbättringsförslag. Det förhandlas fortfarande om förhållandet mellan avtalet som ingås på unionsnivå och medlemsstaternas bilaterala avtal och arrangemang.

4 Förslagets rättsliga grund och förhållande till proportionalitets- och subsidiaritetsprinciperna

Enligt artikel 79.3 i EUF-fördraget får unionen ingå avtal om återtagande. Den processuella rättsliga grunden i ärendet är artikel 218 i EUF-fördraget. Beslut fattas med kvalificerad majoritet enligt artikel 218.8 i EUF-fördraget. Avtal kan ingås efter Europaparlamentets godkännande i enlighet med artikel 218.6 a v i EUF-fördraget. Avtalsparter är Europeiska unionen och Förbundsrepubliken Nigeria. Statsrådet anser att den rättsliga grunden är lämplig.

5 Förslagets konsekvenser

Återtagandeavtalet har inga direkta ekonomiska konsekvenser på nationell nivå eller EU-nivå. Avtalet har inga konsekvenser för Finlands nationella lagstiftning.

6 Förslagets förhållande till grundlagen och till de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

Förslaget respekterar de grundläggande fri- och rättigheterna och iakttar de rättigheter, friheter och principer som erkänts i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och i det internationella rättsväsendet.

7 Ålands behörighet

Enligt 27 § 26 och 34 punkterna i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har riket lagstiftningsbehörighet i frågor som gäller utlänningslagstiftningen och gränsbevakningen.

8 Behandling av förslaget i Europeiska unionens institutioner och övriga medlemsstaters ståndpunkter

Förslaget har behandlats på sakkunnignivå under ett möte i rådet för rättsliga och inrikes frågor, i rådets arbetsgrupp för integration, migration och återsändande och i rådets arbetsgrupp för de externa aspekterna av asyl och migration.

Kommissionen har förhandlat på mandat av medlemsstaterna.

9 Den nationella behandlingen av förslaget

Förslaget har behandlats skriftligt i EU-sektionen 29.–31.5.2024.

10 Statsrådets ståndpunkt

Finland har inte något bilateralt avtal eller arrangemang med Nigeria. Finland välkomnar upprättandet av ett avtal med Nigeria på EU-nivå och kan godkänna avtalsutkastet.

Finland anser att det med tanke på säkerhetsläget i samhället och trovärdigheten i migrations- och asylpolitiken är viktigt att personer som vistas olagligt i ett land avlägsnar sig eller avlägsnas från landet så effektivt som möjligt.

Återtagandeaftalen är ett viktigt redskap i kampen mot olaglig invandring. Det är viktigt att förhandla fram ett omfattande avtalsnät för Europeiska unionen med de centrala ursprungs- och transitstaterna. Personer som vistas olagligt på EU:s territorium ska kunna återsändas snabbt och effektivt till ett tredjeland. De gällande återtagandeaftalen har visat sig vara till nytta vid återvändande av personer som vistas olagligt i ett land. Aftalen underlättar det praktiska samarbetet med den mottagande staten.

Ur Finlands synvinkel ger Europeiska unionen som förhandlingspart betydande nytta på många sätt. Återtagande i samarbete med en avtalspartner sker enligt samma bestämmelser inom hela EU. Finland kan inte på egen hand bygga upp ett lika omfattande nätverk som i egenskap av avtalspart med EU. Kommissionen har en starkare förhandlingsposition än en enskild medlemsstat eftersom den kan förbättra sin ställning bland annat genom att förhandla om visumlättnader.